

Gál Éva Wellmann Imre-díjas

PÁSZTOR ANDREA

*Janus Pannonius Múzeum
Új- és Legújabb Kori Gyűjteményi Osztály
7621 Pécs, Felsőmalom utca 9.
e-mail: pasztor.andrea.jpm@gmail.com*

Rezümé: Gál Éva, a Janus Pannonius Múzeum Történeti Osztályának vezetője, 1984 óta dolgozik intézményünknel. Negyven éves történész muzeológusi munkáját a Magyar Múzeumi Történész Társulat Wellmann Imre-díjjal ismerte el. Jelen írásban a díjátadón elhangzott laudációt közöljük.

Kulcsszavak: Gál Éva, Wellmann Imre-díj, laudáció

Éva Gál is an Imre Wellmann Awardee

Summary: *Éva Gál, Head of the History Department of the Janus Pannonius Museum, has been working at the institution since 1984. Her forty years of work as a museum historian have been recognised by the Hungarian Association of Museum Historians with the Imre Wellmann Award. In this paper we publish the laudation read at the award ceremony.*

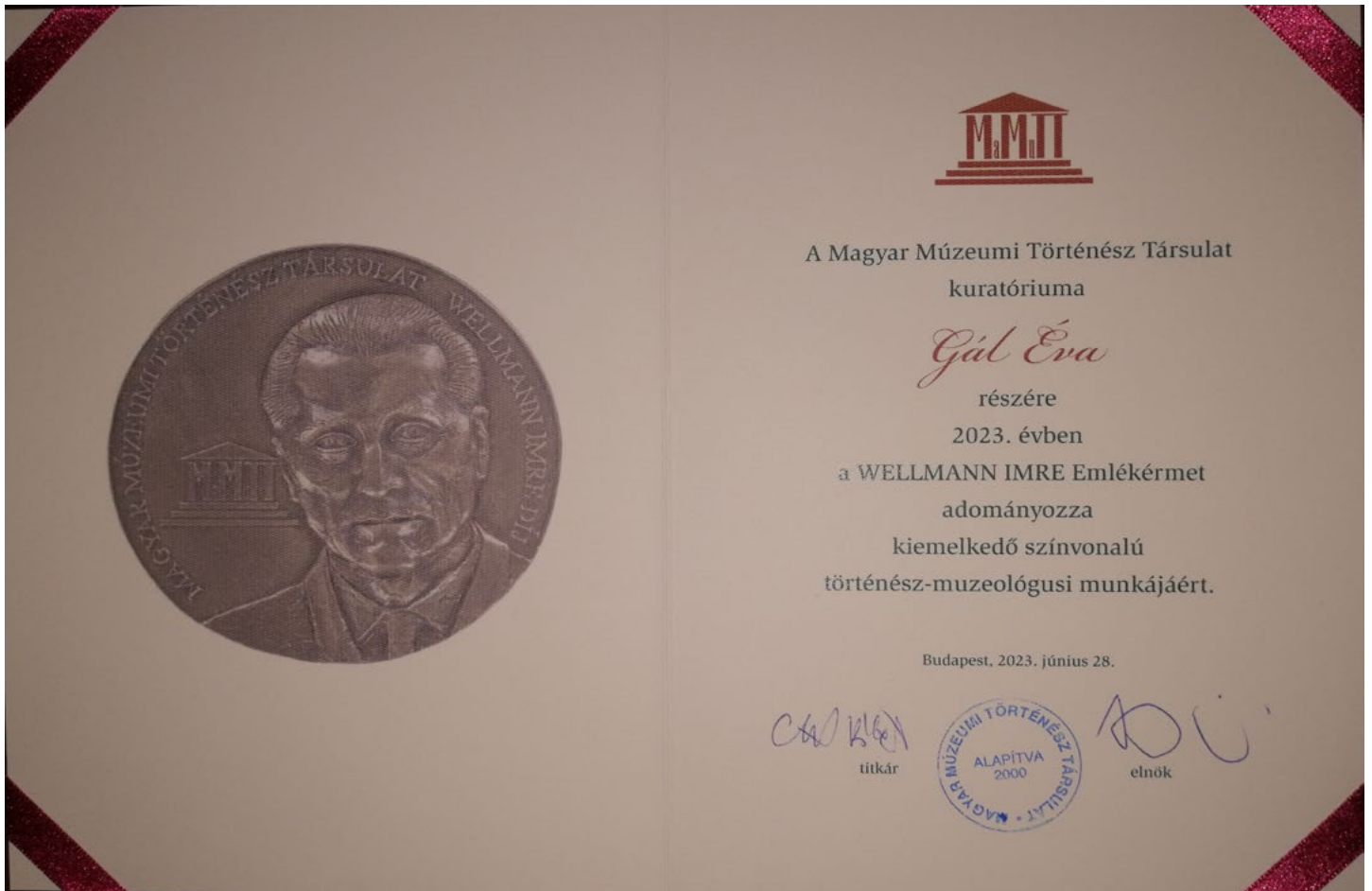
Keywords: *Éva Gál, Imre Wellmann Award, laudation*

Kiemelkedő színvonalú történész-muzeológusi munkájáért Gál Évának, a Janus Pannonius Múzeum osztályvezetőjének Wellmann Imre¹ Emlékérmet adományozott a Magyar Múzeumi Történész Társulat (MaMuTT).

1. kép:
A Wellmann Imre-díj

2. kép:
A Wellmann Imre-díj adományozási okirata

¹ Wellmann Imre (Budapest, 1909. március 22. – Budapest, 1994. augusztus 5.) agrártörténész, levéltáros, muzeológus, a történettudomány doktora, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, 1962 és 1978 között az MTA Agrártörténeti Kutatócsoportjának vezetője. 1951 és 1957 között a Fővárosi Levéltár igazgatója, 1965 és 1980 között a Magyar Mezőgazdasági Múzeum főigazgató-helyettese. Lásd bővebben: <https://www.nevpont.hu/palyakep/wellmann-imre-bb836> (Letöltés: 2023. október 8.)

A történész muzeológusok szakmai szervezetét 2000 novemberében alapították. A kiváló tudós történészről elnevezett díjat a Társulat 2004 óta ítéli oda azoknak a hazai és határon túli történész-muzeológusoknak, akik tevékenységüket huzamosabb időn át közmegegyezésre magas színvonalon látták el, illetve a megelőző években kiállítás-rendezés, tudományos publikáció, vagy a gyűjteménygyarapítás és feldolgozás területén kiemelkedő teljesítményt nyújtottak. Csakis ajánlás útján lehet jelölt valaki, és a díj évente legfeljebb két személynek ítélhető oda, az erre a célra létrehozott kuratórium (ezt a feladatot a MaMuTT elnöksége tölti be) döntése alapján. Az emlékérem ünnepélyes átadására a történész-muzeológusok éves konferenciáján, a zalaegerszegi Göcseji Múzeumban, 2023. június 28-án került sor.

3. kép:

A Wellmann Imre-díj átadása. Zalaegerszeg, 2023. június 28. (Fotó: Pásztor Andrea)

Gál Éva első és mindeztidáig egyetlen munkahelye a Janus Pannonius Múzeum. A gimnáziumi érettségit követően a régészeti osztályon, Kárpáti Gábor osztályvezető mellett töltött el egy évet, mielőtt Szegeden megkezdte egyetemi tanulmányait. 1984-ben a József Attila Tudományegyetemen szerzett történelem-régészet szakos diplomát, és még abban az évben visszatért a Janus Pannonius Múzeumba, ahol akkor éppen történész muzeológusra volt szükség. Így került az Új- és Legújabb kori Történelmi Osztályra, amelynek 2001 óta osztályvezetője.

Muzeológusi pályája elejétől kezdve leginkább az ipartörténet foglalkoztatja, ezen belül egy-egy területet a rá jellemző lelkiismeretes precizitással kutat. Első kiállítását a Pécsi Dohánygyárral együttműködve 1985-ben, A sátán füstje címmel rendezte. A múzeumi gyűjtemény mellett magángyűjtők, többek közt a legendás hivatalos viselő ibafai plébános féltett kincsei közül is válogatott. Azóta ő látja el a baranyai kis falu híres pipamúzeumának szakmai felügyeletét. A dohányzás kultúrtörténete iránti csaknem 40 éve tartó elköteleződésének megkoronázása, hogy idén az ő rendezésében, új épületben egy teljesen új, interaktív dohányzástörténelmi kiállítás nyílt meg Ibfán, amely a szakemberek, a múzeumlátogatók és az ismert nyelvtörő nyomába eredő turisták igényeit egyaránt kiszolgálja. A pécsi gyűjtők is elismerik szakértelmét. Egy, a boltjának neve után Pécssett csak "Vén szivar"-ként emlegetett trafiktulajdonos, magángyűjtő 1500 darabból álló különleges dohányzástörténelmi hagyatéka jórészt az Évával való ismeretségnek köszönhetően ma már a Janus Pannonius Múzeum történelmi gyűjteményét gazdagítja.

Az ötvösmunkák alaposabb megismerésének szándékával 1987-ben felsőfokú drágakő-határozó tanfolyamot végzett. A drágakövek és utáztatok megkülönböztetéséhez a 2007-es Történeti Muzeológiai Szemle lapjain mi, történész muzeológusok, MAMUTT tagok is kaptunk tőle egy 30 oldalas útmutatót. A Janus Pannonius Múzeumban ma is ő az egyetlen, aki megfelelő műszerek segítségével szakvéleményt tud adni a régi ékszerek drágaköveinek minőségéről. 1985 és '89 között felkutatta és leltárba vette a pécsi egyházmegyei plébániákon fellelhető helyi készítésű ötvösműveket. 1993 és 1997 között felmérte a pécsi székesegyház ötvös- és rézműves munkáit. Kutatómunkája eredményeit többek közt egy összefoglaló tanulmányban publikálta, amelyben a középkortól egészen 1872-ig követi nyomon a pécsi ötvösök tevékenységét. Minden bizonnyal az ötvösművességből kiindulva szélesítette érdeklődését, és a fegyvergyűjtemény kezelőjeként a 2000-es években publikációi jelentek meg a szigetvári ütő- és sújtófegyverekről és a pécsi fegyverművességről. Még mindig a fémmegmunkálás témakörénél maradván feldolgozta és publikálta Hetessy László díszműkovács hagyatékát.

A Janus Pannonius Múzeum történeti iratanyagának egyes gyűjteményrészeit férjével, Márfi Attila főlevéltárossal közösen dolgozták fel. Rendszereztek a Várostörténeti Múzeum feudális kori iratait. A két világháború közt működő Pécsi Idegenforgalmi Hivatal anyagainak rendezése közben született tanulmányuk a pécsi székesegyház előtt az 1930-as években megtartott Missa Sollemnis előadásokról.

A 2000-es évek második felében a tímármesterség, a bőrművesség kutatása felé fordult. Forrásai voltak a Múzeum Történeti Osztályának otthont adó Tímárház és a gyűjteményben található bőrfeldolgozó eszközök. Segítségére voltak az akkor már utolsó napjait élő Pécsi Bőrgyár, illetve a darabjaira hullott egykori Hunor Kesztyűgyár vezetői, nyugdíjas mérnökei és a gyárak utódaiként létrejött kisebb vállalkozások vezetői. Ez utóbbiaknak külső helyszínen több kiállítást is rendezett, némelyik állandó jelleggel, megújuló kölcsönzésekkel ma is létezik. Legillusztrisabb támogatói között meg kell említeni Déri Jánost, a kesztyűgyár egykori igazgatóhelyettesét, akinek az 1980-as években országosan ismert pécsi kesztyű reklámokat köszönhetjük. Ő volt az, aki a pécsi kesztyű népszerűsítése, illetve a gyár hagyatékának megőrzése érdekében összegyűjtötte, ha kellett felvásárolta az egykori Hamerli Kesztyűgyár termékeit, és a siklói várban divattörténeti kiállítást rendezett, aminek középpontjában a kesztyű állt. Mikor érezte, hogy közeleg az idő, amikor ő már nem viselheti gondját az értékes gyűjteménynek, Gál Évához fordult, hogy ezt a kivételes ipar- és divattörténeti örökséget biztonságba helyezték. Éva a Minisztériumtól kérte a gyűjtemény levédését, mely 2007-ben így került a Janus Pannonius Múzeum leltárába. A siklói vár felújítása miatt végül a tárgyak is visszakerültek Pécsre, a Múzeumba. Éva egy kisebb tárlatot rendezett be a Király utcában található Vasváry-házban, hogy a pécsi kesztyű ne maradjon bemutatás nélkül. Déri Jánossal való közös munkájának állít emléket a 2016-ban megjelent pazar kivitelű, háromszerzős (Déri János – Gál Éva – Márfi Attila) Kesztyűkönyv², mely a pécsi kesztyűgyűjteményt, azon keresztül az európai kesztyűtörténetet mutatja be. A 2010-ben megjelent kétkötetes Pécs Lexikon képanyagának jelentős részét ő állította össze, főként a JPM Történeti Osztály fényképgyűjteményének darabjaiból.

A 2015-ben szakmai vezetésével valósult meg a Parajmos – Roma holokauszt című állandó kiállítás. 2016-ban átvette a bányászati gyűjteményt és korszerűsítette, interaktívvá, gyermekek számára is élményt adóvá tette a mecseki bányászati kiállítást. Keresi a múzeumi ismeretterjesztés kihívásait is. Különösen érdekli a hátrányos helyzetűek bevezetése a gyűjtemények és a kiállítások világába. Mivel vizsgázott jelnyelvi segítő, siketeknek is tart tárlatvezetéseket.

² DÉRI – GÁL – MÁRFI 2016.

Legfrissebb eredménye a Petőfi 200 program keretében megvalósuló Hűséggel és bátorsággal című nagyszabású időszaki kiállítás, melynek ötletgazdája és főkurátora.

Munkabírása, precizitása ámulatba ejtő, de rengeteg dolga mellett mindig jut ideje mások önzetlen segítségére, a fiatal kollégák támogatására.

Gál Éva a 40 éves pályafutása során tanúsított rendkívüli elhivatottságával, szorgalmával, szakmai felkészültségével, mintegy félszáz publikációjával, valamint a kutatók és kollégák iránti támogató attitűdjével kiérdemelte a történész muzeológusok szakmai elismerését, a Wellmann Imre-díjat.

4. kép:
Gál Éva a Wellmann Imre-díjjal
(Fotó: Pásztor Andrea)

Irodalomjegyzék:

DÉRI J. – GÁL É. – MÁRFIA. 2016: Kesztyűkönyv. Pécs, 2016.

IHÁSZI. – PINTÉR J. 2020: Az első Wellmann-díjas. Zalai Múzeum 25 (2020) 11–15.